

راهنمای جامع زبان پریشی

امیر حسین عزیزی / ۳۶۵۱-گ

زبان‌پریشی یکی از اختلالات پیچیده و مهم در حوزه گفتار و زبان است که تأثیر قابل توجهی بر کیفیت زندگی افراد دارد. شناخت دقیق این اختلال، علل، نحوه ارزیابی و درمان آن، نقش بسیار حیاتی در بهبود عملکرد زبانی و ارتباطی بیماران دارد. با توجه به گستردگی و تنوع مشکلاتی که در زبان‌پریشی مشاهده می‌شود، نیاز به راهنمای جامع و کاربردی که بتواند گفتاردرمانگران، خانواده‌ها و معلمان را در این مسیر همراهی کند، بسیار احساس می‌شود.

اهمیت شناخت زبان‌پریشی

درک صحیح از زبان‌پریشی و تفکیک آن از سایر اختلالات زبانی و شناختی، زمینه‌ساز ارزیابی دقیق‌تر و برنامه‌ریزی درمانی مؤثر است. همچنین، آگاهی از علل و عوامل مؤثر در بروز این اختلال به انتخاب روش‌های درمانی هدفمند کمک می‌کند و می‌تواند از بروز مشکلات ثانویه جلوگیری نماید.

هدف و ساختار کتاب

هدف این کتاب ارائه یک راهنمای جامع و عملی برای تاریخچه‌گیری، ارزیابی دقیق و طراحی برنامه‌های درمانی فردمحور در زمینه زبان‌پریشی است. ساختار کتاب به گونه‌ای تنظیم شده که ضمن ارائه مباحث نظری، ابزارها و روش‌های عملی نیز به تفصیل شرح داده شود تا گفتاردرمانگران بتوانند به راحتی از آن بهره‌مند شوند و بهترین خدمات درمانی را ارائه دهند. این کتاب شامل بخش‌هایی مانند تعریف و طبقه‌بندی، علل و عوامل، اصول

تاریخچه‌گیری، ارزیابی، تشخیص، درمان، همکاری با خانواده و مدرسه، پیگیری درمان و نکات کاربردی برای درمانگران می‌باشد.

فصل ۱: تعریف و طبقه‌بندی زبان‌پریشی

تعریف زبان‌پریشی

زبان‌پریشی (Aphasia) اختلالی در توانایی درک یا تولید زبان است که معمولاً به دلیل آسیب مغزی به‌ویژه در نیمکره چپ مغز ایجاد می‌شود. افراد مبتلا به زبان‌پریشی ممکن است در صحبت کردن، درک گفتار، خواندن یا نوشتن دچار مشکل شوند، در حالی که عملکردهای شناختی دیگر مانند هوش عمومی، اغلب دست‌نخورده باقی می‌ماند.

انواع زبان‌پریشی

زبان‌پریشی به‌طور کلی به سه نوع اصلی تقسیم می‌شود:

۱. زبان‌پریشی بیانی (Expressive Aphasia)

در این نوع، فرد می‌داند چه می‌خواهد بگوید اما نمی‌تواند آن را به درستی بیان کند. شایع‌ترین شکل آن «زبان‌پریشی بروکا» است.

۲. زبان‌پریشی دریافتی (Receptive Aphasia)

فرد ممکن است بتواند صحبت کند اما گفتار دیگران را به درستی درک نکند. «زبان‌پریشی ورنیکه» رایج‌ترین نوع این گروه است.

۳. زبان‌پریشی مختلط (Global Aphasia)

ترکیبی از مشکلات بیانی و دریافتی است. این نوع شدیدترین شکل زبان‌پریشی بوده و معمولاً به دلیل آسیب گسترده در نیمکره چپ مغز ایجاد می‌شود.

طبقه‌بندی بر اساس شدت و منشأ

زبان‌پریشی همچنین می‌تواند بر اساس شدت و علت ایجاد طبقه‌بندی شود:

• شدت:

- خفیف: اختلالات جزئی در واژه‌یابی یا جمله‌بندی.
- متوسط: مشکلات قابل توجه در بیان یا درک، نیازمند حمایت درمانی مداوم.
- شدید: اختلال کامل در ارتباط زبانی، معمولاً نیازمند کمک طولانی‌مدت.

• منشأ:

- آسیب مغزی ناشی از سکته مغزی (شایع‌ترین علت)
- آسیب‌های تروماتیک (ضربه به سر)
- تومورها یا عفونت‌های مغزی
- بیماری‌های نورودژنراتیو (مانند آلزایمر یا دمانس)

فصل ۲: آناتومی و فیزیولوژی مرتبط با زبان پریشی

ساختارهای مغزی درگیر

در زبان پریشی، معمولاً بخش‌هایی از نیمکره چپ مغز که در پردازش زبان نقش دارند آسیب می‌بینند. مهم‌ترین این نواحی عبارت‌اند از:

- **ناحیه بروکا (Broca's Area):** در لوب فرونتال (پیشانی) قرار دارد و مسئول تولید زبان و جمله‌بندی است. آسیب به این ناحیه منجر به زبان‌پریشی بیانی می‌شود.
- **ناحیه ورنیکه (Wernicke's Area):** در لوب تمپورال (گیجگاهی) قرار دارد و درک گفتار نقش دارد. آسیب به این بخش باعث زبان‌پریشی دریافتی می‌شود.
- **ناحیه قشر شنوایی اولیه (Primary Auditory Cortex):** در پردازش اولیه صدا نقش دارد و برای درک زبان ضروری است.
- **ناحیه‌های ارتباطی مانند قشر پره‌موتور و بخش‌هایی از لوب پاریتال:** در هماهنگی و یکپارچه‌سازی اطلاعات زبانی نقش دارند.

مسیرهای عصبی زبان

ارتباط بین نواحی مختلف زبان از طریق مسیرهای عصبی خاص برقرار می‌شود:

- **فاسی کولوس آرکیوئٹ (Arcuate Fasciculus):** یک دسته از رشته‌های عصبی که ناحیه بروکا را به ناحیه ورنیکه متصل می‌کند. آسیب به این مسیر می‌تواند باعث اختلال در تکرار کلمات و جملات شود (زبان‌پریشی هدایتی).
- **مسیرهای اضافی شامل Uncinate و Superior Longitudinal Fasciculus** نیز در انتقال اطلاعات بین نواحی مختلف زبان و حافظه درگیر هستند.

ارتباط با سایر عملکردهای شناختی

- عملکرد زبان در مغز به تنهایی عمل نمی‌کند، بلکه با چندین حوزه شناختی دیگر در ارتباط است:
- **حافظه کاری (Working Memory):** برای نگه‌داشتن و پردازش اطلاعات زبانی به‌طور هم‌زمان ضروری است.
- **توجه و تمرکز:** برای دنبال کردن مکالمه یا درک مفهومی جملات پیچیده نقش دارد.
- **عملکرد اجرایی (Executive Function):** در برنامه‌ریزی برای تولید جملات، انتخاب واژه‌ها و خودتنظیمی زبانی مؤثر است.
- **پردازش دیداری-فضایی و حرکتی:** در خواندن، نوشتن و حتی حرکت دهان برای گفتار نقش دارد.